

Nr 699

Av fröken Ljungberg m. fl., om inrättande vid Lunds universitet av en personlig forskartjänst i oral diagnostik för doktoranden I. Brynolf.

(Lika lydande med motion nr 623 i Första kammaren)

Tandläkarutbildningen i vårt land har under de senaste trettio—förtio åren förändrats i flera avseenden. Många nya läroämnen har tillkommit och specialiseringen har ökat väsentligt. Som en följd härav har helhetssynen blivit allt svårare att uppnå.

När i slutet av 1940-talet patientmottagande avdelningar upprättades vid våra tandläkarhögskolor, skedde det som en följd av kravet på en mer enhetlig bedömning av patienten och hans vårdbehov. Sedan den 1 juli 1967 benämnes de mottagande avdelningarna vid tandläkarutbildningsanstalterna avdelningar för oral diagnostik. Detta nya ämne blev genom kungl. brev den 14 april 1967 ett obligatoriskt undervisningsämne. Enligt av UKÄ fastställda studieplaner skall undervisning inom ämnet meddelas i »patientundersökning, journalskrivning, diagnostik av orala sjukdomstillstånd samt preliminär terapiplanering för sanering och fullständig rehabilitering av patologiska bettförhållanden». Oral diagnostik poängterar inom odontologin samma aspekt som socialmedicinen inom det medicinska området, nämligen att se den sjuka människan som en sluten enhet tillsammans med den biologiska och sociala miljön, där hon i vanliga fall befinner sig, och inte endast lösryckt från sitt sammanhang i mottagningsrummet eller på sjukvårdsinrättningen.

I sina petita för budgetåret 1970/71 framhöll odontologiska fakulteten vid Lunds universitet »att undervisningen av i dag kräver en samordning av kunskaperna inom odontologiens många specialområden och hänsynstagande till såväl biologiska som sociala faktorer vid undersökning, terapiplanering och behandling för att tandläkarna i framtidens samhälle skall kunna göra de insatser beträffande tandsjukvård, tandhälsovård, allmän hälsovård m. m. som samhället kommer att kräva». Man tillade att »härför krävs bl. a. vidareutveckling av verksamheten vid avdelningen för oral diagnostik» men drog ej konsekvensen härav genom att begära en forskningstjänst utan endast en övertandläkartjänst.

I vårt land uppgår sjukvårdskostnaderna för närvarande till cirka 8 mil-

jarder kronor/år, d. v. s. 4 procent av bruttonationalprodukten, och de beräknas i slutet av 1980-talet uppgå till 16 procent därav. Att en starkare insats av tandläkarna i den moderna hälso- och sjukvården är av största betydelse är under dessa förhållanden uppenbart. Det måste anses fullt klart att vi skulle få för uppgifterna bättre skickade tandläkare, om dessa under studietiden lärt sig mer om helhetsbedömning, tränats mer i patientmottagning, fått taga mer del i överväganden och diskussioner, som nu ändå förs mellan olika lärare beträffande olika problem. Det måste vara ett samhällsintresse att göra tandläkarna vuxna en insats av här antydd art. Det betyder ökad service åt individ och samhälle för en förhållandevis ringa kostnad.

Man skulle kunna säga att ämnesområdet oral diagnostik innebär undersökning och diagnostik av sjukliga förändringar i munhålan dels från odontologisk synpunkt för att åstadkomma en samordnad bedömning av patientens cariologiska, parodontologiska, protetiska m. fl. problem med hänsyn tagen till sociala och ekologiska faktorer, dels från allmän medicinsk synpunkt för att bedöma de odontologiska problemen med hänsyn till patienten som helhet och för att upptäcka tidiga symtom på allmänsjukdomar, vilka ej sällan har manifestationer i munhålan. Undervisningen inom detta liksom inom andra områden måste repliera på forskning för att den inte skall stagnera. Det gäller klinisk forskning på de områden som berör de ovannämnda av UKÄ för ämnet angivna undervisningsgrenarna. Som exempel kan nämnas forskning rörande trygghetsskapande faktorer vid patientmottagningen, för olika fall lämpliga undersökningsmetoder, anamnesupptagning, kliniskt användbara metoder för diagnos och differentialdiagnos, allmänsjukdomars betydelse för patienten med tanke på såväl diagnos som terapiplanering, attityder mot tandsjukdomar och olika former av terapi. Vid avdelningarna för oral diagnostik finns ett rikhaltigt kliniskt forskningsmaterial, som hittills utnyttjats i alltför ringa utsträckning men som är synnerligen värdefullt — för att citera de odontologiska förhandlingssakkunniga i deras betänkande om tandsjukvården vid de odontologiska läroanstalterna: »eftersom man här kan finna de medicinska indikationerna för odontologisk undersökning och diagnos med motivering för därav föranledd behandlingsplanering» (SOU 1961: 36).

Det är fråga om forskningsfält som i dag är högaktuella men inte har några högre lärartjänster i vårt land. Sedan länge finns lärostolar i oral diagnostik eller motsvarande i USA liksom i våra grannländer Danmark och Norge. Det är anmärkningsvärt att vi här i Sverige med en sedan trettio år organiserad samhällelig tandvård saknar varje sådan tjänst. Rekryteringsproblemen till lärartjänster vid avdelningarna för oral diagnostik är bekymmersamma. Undervisningen där måste ha en bakgrund i forskningserfarenhet. Forskning är också helt naturlig vid avdelningarna för oral diagnostik och utgör en förutsättning för »allsidig odontologisk-medicinsk undersökning och analys» (SOU 1961: 36) som måste föregå varje terapi-

planering. Denna forskning måste verka lockande genom att också kunna erbjuda forskningshandledning och även en forskar- och lärarkarriär. Härför behövs en högre forskningstjänst. Denna behövs också för att avdelningarna skall kunna framträda med tillräcklig auktoritet i det forskningsarbete som utförs av forskarteam, vilket av naturliga skäl ej sällan måste förekomma i fråga om avdelningarnas forskningsuppgifter.

Vid allmänna mottagningen, nu avdelningen för oral diagnostik, i Malmö har undervisningen alltifrån början lagts upp och utvecklats efter linjer som överensstämmer väl med de synpunkter på behovet som vi här velat understryka såsom särskilt viktiga, inte minst från samhällssynpunkt. Chef för avdelningen har hela tiden varit avdelningstandläkaren docent Ingrid Brynolf. Förutvarande rektorn vid tandläkarhögskolan i Malmö, framlidne professor Sven Sellman, som hade Malmöhögskolans verksamhet på området i tankarna under arbetet med den nuvarande studieplanen, gjorde 1968 ett uttalande om docent Brynolf och ämnet oral diagnostik i ett intyg om resestipendium: »Genom sin dubbla utbildning, sin kvalificerade vetenskapliga verksamhet och genom sin långvariga tjänstgöring och stora erfarenhet på området torde hon vara väl skickad att utveckla och giva form och innehåll åt den nya disciplinen, som i Förenta Staterna fått en stark och väl motive-rad ställning.»

Vid avdelningen i Malmö har aldrig funnits och finns fortfarande inte mer än en avdelningstandläkare som lärare och i övrigt assistenter och amanuenser med ettårsförordnande. Trots de svårigheter som lärarekryteringsbekymren och även bristen på lokaler inneburit har en icke obetydlig forskningsverksamhet förekommit där. Docent Brynolf har publicerat vetenskapliga skrifter och har viktiga forskningsprojekt under arbete. Dessutom håller en doktorand vid avdelningen på med ett arbete inom ämnesområdet, som gäller attityder till tandvård och dess betydelse för kariesfrekvensen hos barn och föräldrar, varjämte ett par andra lärare vid avdelningen påbörjat smärre uppgifter.

Vi finner ämnesområdet oral diagnostik nödvändigt från forsknings-, undervisnings- och patientvårdssynpunkt. Det är viktigt att den undervisningsavdelning på vilken ämnet vilar har tillräckliga handlednings- och undervisningsresurser och att forskning och undervisning inom området stimuleras. Utan tvekan bör ämnet företrädas av en forsknings- och undervisningstjänst på tillräckligt hög nivå, för att inte bara intresset utan även möjligheten till en forskarkarriär skall kunna locka nya forskarbegåvningar att ägna sig åt denna disciplin, så att kontinuiteten i forskning, handledning och undervisning kan säkras. Med förbättrade forskningsmöjligheter måste även följa bättre undervisning. Allt detta är från samhällssynpunkt så betydelsefullt att i oral diagnostik borde inrättas en professors- eller biträdande professorstjänst. Detta skulle stämma väl överens med vad som framhålls i Kungl. Maj:ts proposition 31 år 1969, att väsentligt mer differentierade sam-

hällsintressen än hittills borde tillgodoses och att ämnen, som saknar tillräckliga resurser, borde komma i åtanke med förstärkningar i detta avseende.

Med hänvisning till vad sålunda anförts föreslår vi,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att en personlig forskartjänst (biträdande professur) i oral diagnostik vid odontologiska fakulteten vid Lunds universitet måtte inrättas för med. lic., odont. dr docenten I. Brynolf.

Stockholm den 28 januari 1970

Blenda Ljungberg (m)

Anna-Greta Skantz (s) Cecilia Nettelbrandt (fp) Johannes Antonsson (cp)